

Prikaz presude Fajković i drugi protiv Bosne i Hercegovine

(aplikacija broj 38868/17 i 8 drugih)

Pripremio: AIRE Centar

Dana 05.03.2020. godine Evropski sud za ljudska prava je objavio odluku u predmetu *Fajković i 8 drugih protiv Bosne i Hercegovine* kojom su sve aplikacije odbačene kao nedopustive.

Aplikanti su se žalili na povredu prava na pristup sudu iz člana 6 stav 1 Evropske konvencije kao i na povredu prava na mirno uživanje imovine iz člana 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju.

Smatrajući da su odluke sudova u vezi sa naknadom putnih troškova njihovih advokata izvan sjedišta suda bile proizvoljne aplikanti su, prije svega, tvrdili da su odluke kojima sud odbija naložiti strani koja je izgubila parnicu da nadoknadi putne troškove njihovih advokata dovele do kršenja člana 6 stav 1 Konvencije. Aplikanti su se pozvali i na odluke domaćih sudova u kojima je odlučeno na drugačiji način.

Sud je cijenio odluke uporednih sudova i Ustavnog suda BiH na koje su se aplikanti pozvali, a imao je u vidu i pravno shvatanje Panela za ujednačavanje sudske prakse iz građanske oblasti prema kojem stranka koja je izgubila u građanskom postupku ne bi smjela, u načelu, da snosi dodatne troškove postupka samo zato što je stranu koja je uspjela u parnici zastupao advokat sa sjedištem izvan sjedišta suda, osim ako sud, iznimno, takve troškove smatra „neophodnim“.

U obrazloženju odluke, Sud je istakao da treba imati na umu – s obzirom da je to vrlo često izvor nesporazuma na strani aplikanta – da se „pravičnost“ prema članu 6 ne odnosi na „suštinsku“ pravičnost, već se radi od „proceduralnoj“ pravičnosti. U praktičnom smislu ovo znači da se u datim slučajevima radi o provođenju adversarnog postupka u kojem stranke iznose svoje navode a sud ih cijeni vodeći računa o tome da se obje nalaze u istom položaju. Ukoliko bi bilo drugačije, Sud bi djelovao kao sud treće ili četvrtre instance čime bi izašao izvan granica svog postupanja.

Sud je istakao da su u konkretnim predmetima domaći sudovi suprotnoj strani koja je izgubila parnicu naložili da nadoknadi samo neophodne troškove te odbili zahtjeve za nadoknadu putnih troškova njihovih advokata.

Uzimajući u obzir mjerodavno domaće pravo i praksu i razloge koje su domaći sudovi iznijeli za takve odluke, Sud u posebnim okolnostima ovog slučaja nije našao da su odluke domaćih sudova bile proizvoljne. Međutim, Sud je podsjetio da, osim u slučaju očigledne proizvoljnosti, njegova uloga načelno nije da preispituje tumačenje domaćeg prava od strane nacionalnih sudova i uspoređuje različite odluke domaćih sudova. Prema tome, s obzirom da je Sud ocijenio da odluke o troškovima nisu proizvoljne, odlučio je da su aplikacije očigledno neosnovane te se trebaju odbiti u skladu s članom 35 stav 3(a) i 4 Konvencije.

U pogledu prava na imovinu iz člana 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju, Sud je prvenstveno cijenio da li zahtjevi aplikanta za nadoknadom putnih troškova njihovih advokata imaju dovoljno osnova u domaćem zakonodavstvu da se mogu smatrati „imovinom“ zaštićenom članom 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju. Pritom je Sud naveo da su tumačenje i primjena domaćeg prava u prvom redu zadatak domaćih vlasti, konkretno sudova, čak i u područjima u kojima Konvencija „obuhvaća“ pravila iz

područja tog prava budući da su domaće vlasti, po prirodi stvari, posebno kvalificirane za rješavanje pitanja koja nastaju s tim u vezi. Dalje, u odluci Suda je istaknuto da je, osim ako je tumačenje proizvoljno ili očigledno nerazumno, uloga Suda ograničena na utvrđivanje jesu li učinci tog tumačenja kompatibilni s Konvencijom. Iz tog razloga, Sud je presudio da se, u načelu, ne može reći da aplikanti imaju dovoljno utvrđeno potraživanje koje predstavlja „imovinu“ za potrebe člana 1 Protokola br. 1 tamo gdje postoji spor u pogledu ispravnog tumačenja i primjene domaćeg prava i gdje se pitanje je li on ili ona ispunio zakonske uslove tek treba utvrditi u sudskom postupku.

Sud je konačno utvrdio da zahtjevi aplikanta za naknadu putnih troškova njihovih advokata nemaju dovoljnu osnovu u domaćem pravu i stoga se ne mogu kvalifikovati kao „imovina“ u smislu člana 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju, što aplikacije čini *ratione materiae* nespojivim s odredbama Konvencije.

Komentar

Iz načela da strana koja nije uspjela u parnici snosi troškove parničnog postupka proistekle su brojne različite odluke domaćih sudova u BiH u kojima su zauzeti suprotni stavovi povodom zahtjeva za naknadu troškova postupka. U vezi s tim, odluka *Fajković i 8 drugih* tiče se odluka domaćih sudova kojima je odbijen zahtjev za naknadu putnih troškova advokata strane koja je uspjela u postupku.

Pitanje naknade putnih troškova kontinuirano je aktuelno i kao takvo je bilo i predmet preispitivanja od strane Panela za ujednačavanje sudske prakse, u vezi s kojim je Panel iznio pravno mišljenje. Prema tom mišljenju, stranka koja je izgubila u građanskom postupku ne bi smjela, u načelu, snositi dodatne troškove postupka samo zato što je stranka koja je odabrala advokata sa sjedištem izvan sjedišta suda, osim ako sud, iznimno, takve troškove smatra „neophodnim“ u smislu zakonskih odredbi.

U svjetlu konvencijskih prava, u odluci *Fajković i 8 drugih*, Sud je ispitao navodnu povredu prava na djelotvoran pristup sudu iz člana 6 stav 1 Konvencije i člana 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju, te utvrdio da su aplikacije *ratione materiae* nedopustive.

S jedne strane, ova odluka podsjeća da je pravo na djelotvoran pristup sudu u direktnoj vezi s pravom svakog fizičkog ili pravnog lica da za zastupanje u građanskim predmetima ovlasti pravnog zastupnika prema svom vlastitom izboru. S druge strane, ona također podsjeća i na to da pravo na naknadu putnih troškova advokata očigledno nije apsolutno pravo koje ne podliježe određenim ograničenjima odnosno preispitivanju od strane domaćeg suda. Konačno, i pravno shvatanje Panela za ujednačavanje sudske prakse iz građanske oblasti, koje je Sud uzeo u obzir u ovoj odluci, ukazuje na to da pravo na slobodan izbor advokata ne podrazumijava automatski i pravo da će svi troškovi koji su vezani za njegovo angažovanje pasti na teret strane koja izgubi parnicu.

U pogledu prava na imovinu, Sud je ponovio stav da se potraživanje aplikanta ne može smatrati imovinom u svjetlu člana 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju, s obzirom da nije dovoljno utvrđeno u domaćem pravu te ovisi o tumačenju i primjeni domaćeg prava, odnosno o tome da li će se utvrditi u sudskom postupku.

Na kraju, iako su predmetne aplikacije odbačene kao nedopustive, odluka *Fajković i 8 drugih* zapravo ne govori o tome da je opravdano u svakom slučaju odbiti zahtjev za naknadu putnih troškova advokata strane koja uspije u parnici. Ova odluka zapravo podržava načelo obrazložene odluke domaćih sudova u vezi s navedenim zahtjevima. Stoga ona pruža smjernice domaćim sudovima i dodatno pojašnjava da je neophodno da u svakom pojedinom slučaju odlučuju o zahtjevu za naknadu putnih troškova advokata, vodeći računa da pritom tumače i primjenjuju domaće propise, cijene praksu i detaljno obrazlažu svoju odluku povodom zahtjeva za naknadu putnih troškova, sve sa ciljem da se utvrdi njihova nužnost i opravdanost.